

STUDII CU PRIVIRE LA MISIUNEA INTERNĂ ȘI CEA EXTERNĂ A BISERICII ORTODOXE

Preot drd. MARIUS FLORESCU

La modul general vorbind, misiunea Bisericii Ortodoxe se divide în două ramuri esențiale, fiecare cu particularitatea sa. Există mai întâi misiunea internă, cea corespunzătoare ramurii pastoral-misionare sub toate aspectele conducerii poporului lui Dumnezeu pe calea mântuirii. Și misiunea externă, care este îndreptată spre acei creștini cu care Biserica Ortodoxă dorește refacerea comuniunii de credință, în urma dialogului teologic bine fundamentat, în primul rând pe dorința Mântuitorului ca toți următorii Săi să fie una în credință.

Referindu-se la Teologia ortodoxă contemporană, Părintele prof. dr. Ion Bria spunea odinioară că „până acum nu există o Teologie clară și concisă care să exprime practica misionară concretă a Bisericii Ortodoxe. O asemenea reflexiune și prezentare sistematică este cu atât mai necesară astăzi”¹. Din acest motiv, în Teologia noastră, prin studiile și prin munca elaborată pe care a depus-o, Părintele prof. Ion Bria, care anul acesta a împlinit 20 de ani de la trecerea sa la cele veșnice², a fost un deschizător de drumuri. Lui i-au urmat încă alți teologi care s-au ocupat de cristalizarea teologică a misiunii Bisericii, cum ar fi: Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, Înaltpreasfințitul Mitropoliți Nicolae al Banatului și Nifon al Târgoviștei, Părintele prof. dr. Ioan Sauca – de la Institutul ecumenic din Bossey (Elveția), Părintele prof. dr. Valer Bel – de la Facultatea de Teologie ortodoxă din Cluj-Napoca, Părintele prof. dr. Gheorghe Petraru – de la Facultatea de Teologie ortodoxă din Iași, ș.a. Prin activitatea acestora s-a dezvoltat mai mult decât mulțumitor ramura Misiologiei ortodoxe, ca parte componentă a studiilor universitare teologice de la noi.

Referindu-ne la misiune în înțeles ortodox, trebuie subliniat că aceasta este o prioritate a Bisericii. Biserica nu poate fi una dinamică, fără misiune. „O eclesiologie ortodoxă care nu are ca element component misiunea, este incompletă. Biserica și misiunea nu pot fi luate separat. A vorbi despre eclesiologie fără misiune, înseamnă a nu face eclesiologie, iar a face misiune fără eclesiologie, înseamnă a face contra-misiune”³. Iar „astăzi, spunea fostul patriarh al Bisericii noastre,

¹ Pr. dr. Ion Bria, *Contra sectarismului*, în rev. „Ortodoxia”, nr. 3, martie 1990, p. 184

² Vezi datele sale biografice principale în pr. prof. dr. Ioan Bria, *Tratat de Teologie dogmatică și ecumenică (II)*, Editura Andreiana, Sibiu, 2009, pp. 166-195

³ Placide Deseille, *Nostalgia Ortodoxiei*, Editura Anastasia, 2005, p. 52

Biserica trebuie să fie concentrată asupra câtorva priorități pastorale, misionare și diaconale, întrucât ne aflăm în fața unor exigențe misionare noi, dintre care, necesitatea transmiterii Tradiției sănătoase către generația tânără și de reîncreștinare a societății secularizate. De aceea și Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea că, lucrarea Bisericii este aceea de a transmite neîncetat lumii, bunătățile și darurile pe care Dumnezeu le-a revărsat peste lume”⁴.

Misiunea Bisericii ține în principal de mărturia acesteia în lume, după cum spunea și un teolog grec contemporan: „Mărturia Ortodoxiei nu este doar o problemă confesională, ci are o importanță totală și universal. Este mărturia care decurge din specificitatea ei de Biserică apostolic și sobornicească. În același timp, este o mărturie de o actualitate cu totul aparte în epoca noastră. Este mărturia care trebuie să fie dată, ca să existe nădejde pentru viitor”⁵.

„Biserica Ortodoxă a fost multă vreme etichetată în Occident ca fiind una non-misionară”, spunea cândva mitropolitul Ardealului de vrednică amintire, dr. Antonie Plămădeală. Însă, a fost necesară clarificarea faptului că, fie și așa, imperativul misionar al Bisericii Ortodoxe este evident, mai ales prin faptul că propovăduirea Evangheliei și Euharistia sunt legate între ele, iar în centrul lucrării misionare este Sfânta Liturghie, deci Ortodoxia, în structura ei liturgică însăși, este o Biserică misionară. „Nimic nu revelează mai bine relația dintre plinătatea Bisericii și misiunea acesteia, decât Euharistia, actul central al Liturghiei”⁶, spunea teologul liturgist Alexander Schmemmann.

Pentru Ortodoxie, misiunea se identifică cu Tradiția și continuitatea Bisericii apostolice în timp, cu transmiterea credinței în funcție de contextul fiecărei perioade istorice. Obiectivul misiunii ortodoxe nu a fost în primul rând acela de a cuceri noi frontiere geografice, ci mai degrabă, de a păstra poporul în credință, într-o continuitate istorică permanentă. De aceea, în Ortodoxie, din perspectivă misionară, accentul nu se mai pune acum atât pe lucrarea de propovăduire a Evangheliei printre necreștini, excepție făcând totuși unele teritorii, precum continentul african, cât pe revigorarea catehetică și duhovnicească a credincioșilor, care deși botezați, nu au o legătură vie și constantă cu Dumnezeu, prin Biserica Lui⁷.

Principii misionare ortodoxe

Între anii 1974-1976, la inițiativa unor teologi ortodocși și cu sprijinul Consiliului Ecumenic al Bisericilor au avut loc primele conferințe misionare

⁴ Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist, *Răspunderea socială a Bisericii în Europa – operă misionară și ecumenică comună*, în vol. *Gândirea socială a Bisericii*, Editura Deisis, Sibiu, 2002, p. 45

⁵ Georgios Mantzaridis, *Mărturia Ortodoxiei în epoca noastră*, în vol. *Globalizare și universalitate*, trad. de pr. prof. dr. Vasile Răducă, Editura Bizantină, București, 2002, p. 188

⁶ Alexander Schmemmann, *Biserică, lume, misiune*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, p. 67

⁷ Preot drd. Marius Florescu, *Misiunea Bisericii astăzi*, în „Învierea”, publicație editată de Arhiepiscopia ortodoxă română a Timișoarei, anul XX, nr. 19 (469), joi 1 octombrie 2009, p. 1

ortodoxe din istorie, care au reprezentat momente importante pe drumul dezvoltării teologiei misionare a Bisericii Ortodoxe: consultația ortodoxă cu tema „A mărturisii pe Hristos azi”, organizată la mănăstirea Cernica de Părintele prof. dr. Ion Bria și prof. Nikos Nissiotis de la Institutul teologic ecumenic din Bossey, în iunie 1974; conferința ortodoxă cu tema „Misiune prin Liturghie”, organizată de Părintele prof. dr. Ion Bria în colaborare cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, la Ecimiadzin, Armenia, în septembrie 1975; congresul Facultăților de Teologie ortodoxă de la Atena, Grecia, din august 1976 și consultația ortodoxă cu tema „Rolul femeilor în Biserica Ortodoxă”, organizată în septembrie 1976 la mănăstirea Agapia⁸. În anul 1976 temele acestea au fost sintetizate în cadrul agendei viitorului Sfânt și Mare Sinod al Ortodoxiei, ceea ce a reprezentat prima recunoaștere unanimă la nivel pan-ortodox a priorităților misionare ale Ortodoxiei⁹.

Rezumând cele exprimate atunci de teologii ortodocși și sintetizând scrierile teologice de referință, mai noi, se pot identifica câteva principii misionare ortodoxe.

Misiunea ortodoxă se întemeiază în primul rând pe mărturia despre Dumnezeu Cel viu – Treimea Cea de o ființă și nedespărțită: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh¹⁰. Modelul original al misiunii este viața intra-trinitară, în care Tatăl trimite pe Fiul, iar Fiul pe Sfântul Duh, așa după cum o reflectă și icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov¹¹.

Al doilea principiu al misiunii ortodoxe este centralitatea lui Iisus Hristos, „Calea, Adevărul și Viața”. Epistola către Filipeni îndeamnă „să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu” (Filipeni 2, 11). Ca Dumnezeu și om, Domnul Iisus Hristos este prototipul schimbării noastre prin har. Așa după cum El a pățimit, a murit și a înviat ca un biruitor, tot astfel și scopul misiunii Bisericii este de a lupta contra păcatului, de a lupta pentru a pregăti instaurarea Împărăției lui Dumnezeu, luptă care va fi încununată în eshatologie. Scopul misiunii Bisericii este de a recapitula umanitatea și întreg universul în Hristos, pentru ca Acesta să fie „totul în toate” (I Corinteni 15, 28)¹².

Dimensiunea pnevmatologică și sacramentală este esențială pentru misiunea Bisericii pentru că Domnul Iisus Hristos este inseparabil de persoana Duhului Sfânt, Care continuă lucrarea sfințitoare prin Sfintele Taine, până la cea de a doua venire a Domnului¹³. De aceea, creștinul este chemat să primească harul și darurile

⁸ Cf. Ion Bria ed., *Go Forth in Peace. Orthodox Perspectives on Mission*, World Council of Churches, Geneva, 1986, pp. 3-74

⁹ Dr. Damaskinos Papandreou, *Sfântul și Marele Sinod al Ortodoxiei. Tematică și lucrări pregătitoare*, Ed. Trinitas, Iași, 1998, pp. 78-81

¹⁰ Ion Bria ed., *Go Forth in Peace, o.c.*, p. 9

¹¹ Ieromonah Gabriel Bunge, *Icoana Sfintei Treimi a Cuviosului Andrei Rubliov sau „Celălalt Paraclét”*, Editura Deisis, Sibiu, 1996, 100 pp.

¹² Valer Bel, *Teologie și Biserică*, Presa Universitară Clujeană, 2008, pp. 148-166

¹³ Gheorghe Petraru, *Misiologie ortodoxă. I. Revelația divină și misiunea Bisericii*, Editura Panfilus, Iași, 2002, pp. 172-173

Duhului Sfânt în Biserică, căci comunitatea creștină trece dincolo de măsura umană pură și devine Biserică, numai prin Sfintele Taine.

Conceptul ortodox de misiune depinde și de înțelegerea naturii Bisericii. Biserica proclamă și actualizează anticipat în timp, în istorie, Împărăția lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, în Duhul Sfânt, aceasta fiind vocația ei esențială începând de la Cincizecime¹⁴. Conștientizarea calității de membru al Bisericii, de către fiecare dintre cei botezați, este o exigență maximă în contextul actual al misiunii Bisericii Ortodoxe. De aceea afirma și Părintele prof. dr. Ion Bria că „reabilitarea și reactivarea pe plan pastoral și misionar a mirenilor constituie probleme cruciale pentru fiecare Biserică locală”¹⁵.

Un alt principiu esențial al misiologiei ortodoxe este proclamarea Evangheliei prin doxologie și prin Liturghie¹⁶. În Liturghie se exprimă și sunt reprezentate toate evenimentele mântuitoare din viața Domnului Iisus Hristos. Retrăind toate acestea, creștinii devin „hristofori”, adică se unesc cu Hristos prin Trupul și Sângele Său, aflând că „bun este Domnul” (Psalmi 34, 4). „Cultul, în general, și în special Sfânta Liturghie, constituie locul în care creștinii sunt pregătiți pentru misiune, pentru a fi martori, adică vestitori, trăitori, împlinitori ai Evangheliei lui Hristos”¹⁷. De aceea, este foarte importantă orientarea misionară a parohiei, care este celula de bază a Bisericii universale. Dacă parohia nu este orientată misionar, atunci întreg trupul Bisericii are o lipsă în ceea ce privește misiunea¹⁸.

La momentul trimiterii în lume („Cu pace să ieșim”), creștinii duc mai departe vestea cea bună a mântuirii și poartă lumină din Lumina lui Hristos. Așa după cum în noaptea de Înviere, mulți creștini duc la casele lor lumânarea aprinsă, tot astfel creștinii purtători de Hristos se duc la casele lor, în familiile lor, la locurile de muncă, pe stradă și oriunde, având conștiința de a-L mărturisii pe Hristos permanent, mai cu seamă prin exemplul vieții personale și de a nu se pierde printre cei care sunt ai lumii și fac faptele celor din lume, în sensul celor desrise de Sfânta Evanghelie. Acest concept misionar poartă numele de „Liturghie după Liturghie”¹⁹ și a fost introdus în circulația teologică de către Părintele prof. dr. Ion Bria. Când credincioșii sunt îndemnați să meargă la casele lor, înseamnă că pacea agonisită prin împărtășirea din izvorul păcii se va revărsa și asupra celor din afară. Înseamnă că cei care ies din biserică sunt purtători ai păcii dumnezeiești, care astfel se răspândește în lume, prin mărturia și prin lucrarea acestora.

¹⁴ *Idem*, pp. 173-175

¹⁵ Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Editura Institutului biblic și de misiune ortodoxă, București, 1989, p. 12

¹⁶ Gheorghe Petraru, *o.c.*, p. 175-180

¹⁷ Pr. prof. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2010, p. 375

¹⁸ Pr. prof. dr. Valer Bel, *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006, p. 14

¹⁹ Pr. prof. Ion Bria, *Liturghia după Liturghie. O tipologie a misiunii apostolice și mărturiei creștine azi*, Editura Athena, București, 1996, pp. 17-29

Dar misiunii Ortodoxiei îi este specifică și o dimensiune spirituală proprie fiecărui om, rod al nevoințelor de tot felul, acest fapt fiind și el o caracteristică a misiunii ortodoxe. „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5,16), zice Hristos Domnul. Sfințenia, căci la ea suntem chemați cu toții, are un rol important în contextul misiunii creștine, întrucât lumea are nevoie de modele. Un misiolog contemporan era de părere că „Răsăritul creștin îl poate ajuta pe om să se descopere pe sine ca un atlet al credinței, să părăsească superficialitatea și relativismul cotidian, pentru a ajunge la o stare duhovnicească ce se desăvârșește cu o unire deplină cu Hristos”²⁰. Între misiune și sfințenie este o deplină legătură. „Omul care are pe Duhul Sfânt în el, este apt de a înțelege sensul adânc al Scripturilor și de a călăuzi și pe alții pe calea sfințeniei și a plinătății vieții. Sfințenia lui Dumnezeu se împărtășește lumii prin oameni sfinți. Prin urmare, pledoaria pentru lucrarea misionară a Bisericii, este în esență, o pledoarie pentru sfințenie”²¹.

2. Principii ortodoxe cu privire la mișcarea ecumenică

Pentru a sublinia necesitatea implicării Bisericii Ortodoxe în ceea ce se numește mișcarea ecumenică, este necesar ca mai întâi să fie clarificate anumite aspecte de natură doctrinară.

Mai întâi, trebuie afirmat că, Biserica Ortodoxă, în sobornicitatea sa, este conștientă de identitatea ei doctrinară, conform căreia ea este Biserica cea „Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească”, după cum o definește Simbolul de credință, întemeiată odată pentru totdeauna la Cincizecime și pe care „porțile iadului nu o vor birui” (Matei 16, 18). Ea este cea care păstrează Tradiția Bisericii vechi și nedespărțite, comuniunea de credință de pe vremea apostolilor și a sinoadelor ecumenice, precum și firul de aur al succesiunii apostolice, transmis prin Sfânta Taină a Hirotoniei, slujitorilor săi²².

Biserica Ortodoxă, se mărturisește pe sine ca fiind Biserica întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos, motiv pentru care, se implică în mișcarea de refacere a unității creștinilor, din perspectiva dorinței de reînțoarcare a acestora la Tradiția Bisericii primelor veacuri, pe care Biserica Ortodoxă a păstrat-o fără știrbire²³. Se poate deci afirma că Biserica Ortodoxă are o vocație ecumenică prin însăși

²⁰ James J. Stamoulis, *Eastern Orthodox Mission Theology Today*, Orbis Books, Maryknoll, New York, 1986, p. 12

²¹ Pr. conf. dr. Constantin Coman, *Duhul misionar al Ortodoxiei*, în vol. *Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar*, Editura Institutului biblic și de misiune ortodoxă, București, 2005, p. 340

²² Pr. prof. dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică (I)*, Editura Andreiana, Sibiu, 2009, p. 27

²³ Valer Bel, *Poziția Bisericii Ortodoxe Române față de Mișcarea Ecumenică, în general și față de Consiliul Mondial al Bisericilor, în special, în Teologie și Biserică, o.c.*, p. 383

natura sa²⁴, fiind păstrătoarea adevărului revelat întregii lumi, prin Fiul lui Dumnezeu Cel răstignit și înviat, calitate care o determină să fie până la sfârșitul veacurilor mărturisitoare a acestui adevăr, „pentru ca lumea să creadă” (Ioan 17, 21).

De aceea Biserica Ortodoxă și este angajată în mișcarea ecumenică, pentru a da mărturie tuturor creștinilor și necreștinilor despre credința cea adevărată, despre doctrina și practica sa de cult. Prin acest angajament, Biserica Ortodoxă nu rămâne insensibilă la dorința de unitate a Mântuitorului, exprimată în rugăciunea dinaintea pătimirii Sale (cf. Ioan cap. 17).

Așadar se poate spune că Biserica Ortodoxă nu participă la „mișcarea de refacere a unității Bisericii”, căci această unitate există deja, ci la „mișcarea de refacere a unității creștinilor”, expresii care teologic diferă semnificativ.

Biserica Ortodoxă s-a implicat dintru început în mișcarea ecumenică, îndeosebi după ce Patriarhia Constantinopolului, a dat unele semnale în acest sens tuturor Bisericilor Ortodoxe surori. Astfel:

- în anul 1902 patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea, cerea în scris Bisericilor Ortodoxe surori părerea cu privire la posibilitatea unirii cu ceilalți creștini, mai ales cu romano-catolicii, nu înainte de a se iniția un dialog teologic cu aceștia;
- primind scrisori de încurajare din partea celorlalte Biserici, în anul 1904, același patriarh adresează o nouă solicitare Bisericilor Ortodoxe în care arăta că: „trebuie să deschidem drumul pentru lucrul unirii tuturor creștinilor, fapt plăcut lui Dumnezeu, tratând cu înțelepciune și blândețe pe cei despărțiți”;
- după primul Război Mondial, patriarhul ecumenic loțuitor, Dorotei, a acceptat unele propuneri din partea Bisericilor Anglicană și Veche Catolică, în vederea colaborării pentru găsirea de soluții pentru refacerea unității creștinilor;
- în anul 1920 enciclica sinodală a Patriarhiei Constantinopolului se adresa tuturor Bisericilor creștine din lume, arătând că: „diferențele dintre noi nu trebuie să constituie o piedică majoră în calea dialogului și a atingerii idealului unității tuturor în Hristos”²⁵.

Urmare acestor inițiative s-a constituit în anul 1948 Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Oficial, deși au fost invitate să participe, Bisericile Ortodoxe aflate sub sfera de influență a Uniunii Sovietice (din țări precum: România, Rusia, Bulgaria, Serbia, Georgia, Polonia, Cehia și Slovacia) nu au participat la Adunarea generală de constituire, întrucât Conferința panortodoxă ținută la Moscova în același an, puternic politizată, a interzis acest fapt²⁶. Abia din anul 1961, toate Bisericile Ortodoxe surori au aderat la Consiliul Ecumenic al Bisericilor²⁷.

Oficial astăzi întreg ansamblul Bisericii Ortodoxe este implicat în mișcarea ecumenică, precum și în dialogurile teologice bilaterale, fapt care se întemeiază

²⁴ Afirmația îi aparține Părintelui prof. dr. Ioan Sauca, în introducerea la articolul intitulat chiar astfel, preluat din rev. „Mitropolia Olteniei”, anul LVI, nr. 5-8, 2004, p. 29

²⁵ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie dogmatică și ecumenică (II)*, o.c., pp. 61-62

²⁶ Pr. prof. dr. Vasile Muntean, *Istoria creștină generală (1054-până azi)*, Ed. Institutului biblic și de misiune ortodoxă, București, 2008, p. 401

²⁷ *Ibidem*

pe hotărârea celei de a treia Conferințe panortodoxe presinodale pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei (27 octombrie - 6 noiembrie 1986), care s-a exprimat în sensul că: „Biserica Ortodoxă trebuie să ia parte la mișcarea ecumenică, fapt care nu e străin de natura și istoria ei, ci exprimă expresia consecventă a credinței apostolice, în noile condiții istorice și în fața unor cerințe existențiale”. Dialogurile teologice bilaterale cu alte Biserici sunt „expresia hotărârii unanime a tuturor Sfintelor Biserici Ortodoxe locale, care și-au luat angajamentul să participe activ și continuu la desfășurarea lor, pentru a nu împiedica mărturia ortodoxă unanimă întru preaslăvirea lui Dumnezeu, Cel în Treime slăvit și închinat”²⁸.

În mesajul întrunirii întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe autocefale, ținută la Constantinopol în anul 1992, se arată că „participarea Bisericii Ortodoxe la mișcarea ecumenică se bazează pe convingerea că ortodoxii trebuie să contribuie la restaurarea unității, cu toată puterea lor, dând mărturie față de Biserica cea Una nedespărțită a apostolilor, a Părinților și a Sinoadelor ecumenice”²⁹. Trei ani mai târziu, la întrunirea panortodoxă de la Patmos, dedicată împlinirii a 1900 de ani de la scrierea Apocalipsei, se sublinia că, „din nefericire, criza și deviațiile din ultima vreme din mișcarea ecumenică, impun Bisericilor Ortodoxe datoria de a rezista acestor deviații și de a promova Tradiția autentică a Bisericii lui Hristos”³⁰.

Între timp, două Biserici Ortodoxe s-au retras din Consiliul Ecumenic al Bisericilor (Biserica Georgiei – 1997 și Biserica Bulgariei – 1998). O consultație inter-ortodoxă ținută la Tesalonic în anul 1998, a criticat anumite tendințe din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor³¹.

La Centrul patriarhal din Constantinopol a avut loc în octombrie 2008, o întrunire a întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe care a reafirmat „dorința noastră de a continua, în ciuda oricăror dificultăți, dialogul cu alți creștini, precum și dialogurile

²⁸ Cea de a treia Conferință panortodoxă presinodală, pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei (27 octombrie - 6 noiembrie 1986), s-a exprimat în sensul că „Biserica Ortodoxă trebuie să ia parte la mișcarea ecumenică, fapt care nu e străin de natura și istoria ei, ci exprimă expresia consecventă a credinței apostolice, în noile condiții istorice și în fața unor cerințe existențiale”. Dialogurile teologice bilaterale cu alte Biserici sunt „expresia hotărârii unanime a tuturor Sfintelor Biserici Ortodoxe locale, care și-au luat angajamentul să participe activ și continuu la desfășurarea lor, pentru a nu împiedica mărturia ortodoxă unanimă întru preaslăvirea lui Dumnezeu, Cel în Treime slăvit și închinat” (preot Vasile Pop, *Dialogul Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici creștine (istoric), Sfântul și Marele Sinod panortodox*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, an CXIX, 2001, nr. 7-12, p. 174)

²⁹ Olivier Clement, *Patriarhul ecumenic Bartolomeu I. Adevăr și libertate. Ortodoxia în contemporaneitate*, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 42

³⁰ *Ibidem*, p. 43

³¹ Urmare acestei consultații, Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor a hotărât crearea unei comisii mixte speciale ortodoxe-protestante care să analizeze motivele de îngrijorare ale ortodocșilor privitor la prezența lor în acest for ecumenic. Comisia și-a prezentat raportul în cadrul Adunării generale a C.E.B. de la Porto Alegre – Brazilia, din anul 2006 (www.coe.org, Special Commission on Orthodox Participation on WCC)

inter-religioase, mai ales cu iudaismul și islamul”³². La începutul lunii septembrie 2011 a avut loc tot la Constantinopol întrunirea întâistătorilor primelor patriarhii apostolice (Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim) și Bisericii Ciprului (cea mai veche Biserică autocefală, după aceste patriarhii). Cu acest prilej, s-a emis o declarație în care se arată că „vechile Patriarhii și Biserica Ciprului trebuie să susțină și să sprijine într-o manieră mai eficientă dialogurile inter-creștine și inter-religioase, dialoguri moderate de Patriarhia Ecumenică, în concordanță cu deciziile celei de a treia Conferințe panortodoxe presinodale”³³.

Într-un studiu recent cu privire la mișcarea ecumenică, se afirma că: „Într-o lume pluralistă, nu putem să promovăm Ortodoxia decât prin dialog. Ca atare, este inevitabil contactul și dialogul. De aceea, este important să folosim dialogul și cooperarea pentru a pune în evidență valorile Ortodoxiei. Dacă folosim ecumenismul ca pe o șansă de a face cunoscută Ortodoxia, acest fapt este benefic. Dacă ne pierdem identitatea, dacă ne dizolvăm, atunci când dialogăm, desigur că aceasta poate fi un pericol”³⁴. De aceea, o implicare autentică în mișcarea ecumenică, în favoarea ortodocșilor, poate să o facă numai acei delegați de către conducerea Bisericii, care sunt bine pregătiți dogmatic, canonic și cultic, care cunosc valorile Ortodoxiei și le pot promova și care cunosc punctele comune sau punctele divergente de credință cu celelalte confesiuni. O Biserică Ortodoxă agresivă sau izolată nu este atrăgătoare pentru nimeni, după cum nici una laxă, care se dizolvă într-un dialog superficial, fără discernământ critic³⁵.

Deși acesta este punctul de vedere oficial al ierarhiei Bisericii Ortodoxe, nu putem să nu observăm că există în cadrul Ortodoxiei și voci foarte critice la adresa ecumenismului, care acuză mișcarea ecumenică de relativism dogmatic și de sincretism. Unii au invocat termenul de „polarizare”, cu privire la existența celor două tendințe din Biserică: pro și anti ecumenism³⁶. Opiniile contrare ecumenismului aparțin deopotrivă unor ierarhi, clerici, monahi și monahii și sunt împărtășite și de numeroși teologi. Temerea principală este că ecumenismul determină „pierderea identității într-un amalgam de credințe și practici religioase, în condițiile în care Biserica Ortodoxă este privită pe picior de egalitate cu unele așa – numite biserici, culte și denominațiuni religioase”. Unii teologi numesc ecume-

³² Preot Marius Florescu, *Vocea Bisericii*, în publicația „Învierea”, anul XIX, nr. 21 (447), sâmbătă 1 noiembrie 2008, p. 1

³³ Preot Marius Florescu, Întrunire panortodoxă la Constantinopol, în publicația „Învierea”, anul XXII, nr. 19 (517), sâmbătă 1 octombrie 2011, p. 1

³⁴ Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, *Confessing the Truth in Love. Orthodox Perceptions of Life, Mission and Unity*, Basilica, Bucharest, 2008, p. 231

³⁵ Cf. Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, *ibidem*

³⁶ Cf. Aurel Pavel, Ciprian Iulian Toroczka, *Adevăratul și falsul ecumenism*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2010, pp. 5-15. În fapt, lucrarea aceasta reprezintă o contribuție reușită la dezvoltarea ramurii Ecumenismului în facultățile de Teologie ortodoxă de la noi, întrucât prezintă științific și în același timp obiectiv, teologia cu privire la mișcarea de refacere a unității creștinilor ale unor reprezentanți ai lumii teologice ortodoxe, adesea citați necorespunzător sau incomplet: George V. Florovsky, Justin Popovici, Dumitru Stăniloae și monahii din Sfântul Munte Athos

nismul ca fiind „o erezie față de care noi ortodocșii ar trebui să ne distanțăm, să stăm deoparte”, căci „cum ar putea Biserica Ortodoxă să stea la masa dialogului cu reprezentanții unor așa numite biserici?”³⁷.

În special, monahii athoniți sunt cei mai critici la adresa ecumenismului și a dialogurilor teologice, manifestându-și mereu îngrijorarea cu privire la o iminentă cedare a ortodocșilor în fața doctrinelor și practicilor eterodoxe. Un alt argument invocat este faptul că, de la crearea mișcării ecumenice, nu s-a văzut niciun progres și că dorita întoarcere la Ortodoxie a celorlalți creștini nu a avut loc, de aceea mișcarea nu mai are niciun sens, acesta lucrând mai ales pentru împlinirea unor idealuri de pe orizontală (filantropia, idealurile de pace, combaterea războaielor, a rasismului etc), decât de pe verticală (unitatea de credință în jurul Persoanei Mântuitorului Iisus Hristos)³⁸. De cele mai multe ori monahii athoniți ajung în conflict verbal cu însăși Patriarhia Constantinopolului, de care depind jurisdicțional și care este foarte dedicată idealurilor ecumenismului, mai ales prin vocea actualului patriarh Bartolomeu I, care la 2 noiembrie 2011 a împlinit 20 de ani de la întronizare³⁹.

La Duminica Ortodoxiei din anul 2010, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu I a adresat o scrisoare pastorală tuturor ortodocșilor creștini, în care arată că unitatea Ortodoxiei trebuie să fie vizibilă în toate aspectele ei (aluzie la unele reacții ortodoxe cu privire la dialogul teologic cu romano-catolicii). „Ortodoxia trebuie să fie în dialog cu lumea. Ea nu se teme de dialog, pentru că nici adevărul nu se teme de dialog și confruntare. De aceea Biserica Ortodoxă nu trebuie să ascundă lumina dreptei credințe sub obroc, ci să o arate tuturor, să iasă din marginalizare și izolare. Hristos Domnul a intrat în cetățile păgânilor și le-a vestit și lor Împărăția cerurilor, nu pentru a deveni una cu credința și practicile lor, căci a rămas neafectat de acestea, ci pentru a le arăta tuturor că El este Calea, Adevărul și Viața”⁴⁰.

Sintetizând scrierile teologice ale unor teologi ortodocși contemporani, putem rezuma astfel condițiile participării Bisericii Ortodoxe la mișcarea de refacere a unității creștinilor:

- exprimarea mesajului ortodox cu privire la refacerea unității creștinilor în mod clar și concis, pentru a se evita orice acuzație de erezie sau sincretism;
- respingerea oricărui compromis în materie de credință, cult sau organizare;

³⁷ Arhimandritul Epifanie Theodoropulos, *Cele două extreme: ecumenismul și stilismul*, Editura Evanghelistos, București, 2006, p. 12

³⁸ Cf. arhimandritul Gheorghios, starețul mănăstirii Grigoriu, *Scrieri athonite contemporane*, Ed. Sfântul Nectarie, Arad, 2003, pp. 61-69

³⁹ A se vedea opiniile patriarhului Bartolomeu I cu privire la ecumenism și în interviul realizat de Părintele dr. Constantin Coman, intitulat *Ora Ortodoxiei*, în vol. *Ortodoxia sub presiunea istoriei*, Ed. Bizantină, București, 1995, p. 193-204

⁴⁰ Text disponibil pe www.basilica.ro, cu titlul *Enciclica patriarhală și sinodală la Duminica Ortodoxiei 2010*

- combaterea energetică a tentativelor de a încuraja deviații comportamentale și morale care contravin Sfintei Scripturi și practicii de totdeauna a Bisericii;
- cooperarea pe teren practic cu ceilalți creștini, mai ales în planul asistenței sociale, pentru rezolvarea unor aspecte negative din societate și lume și pentru instaurarea păcii și bune înțelegeri între popoare și religii⁴¹.

Unii teologi au observat deja beneficiile implicării Bisericii Ortodoxe în mișcarea ecumenică: o mai bună cunoaștere a valorilor Ortodoxiei de către ceilalți creștini, fapt concretizat și prin numeroase convertiri; posibilitatea ca Biserica Ortodoxă să dezvolte și să determine acceptarea în cadrele instituționalizate ale mișcării ecumenice a unor concepte doctrinare precum: Sfânta Treime, conceptul de comuniune, de har ca energie necreată, de dimensiune universală a mântuirii în Iisus Hristos; preluarea de către ortodocși a unor experiențe pozitive din lucrarea practică a celorlalți creștini; contribuția Bisericii Ortodoxe la alcătuirea unor programe pentru combaterea războiului, a rasismului, eradicarea foametei pe glob și pentru protejarea creației⁴².

Concluzionând, putem spune că, sperăm ca în pofida tuturor piedicilor interne și externe, Biserica Ortodoxă în ansamblul ei, să se implice pe mai departe activ în mișcarea de refacere a unității dintre creștini, așa încât aceștia, în deplină unitate de credință să dea o mărturie mai puternică lumii întregi. Nu putem însă să nu subliniem că de cele mai multe ori practicarea unui ecumenism deformat și care nu corespunde exigențelor de mai sus, nu face altceva decât să compromită în ochii lumii încercările noastre de a împlini dorința Domnului nostru Iisus Hristos, care este un testament sfânt pentru noi toți.

⁴¹ Preot drd. Marius Florescu, *Curs de Ecumenism, anul III Pastorală și anul IV Pastorală*, Facultatea de Teologie ortodoxă din Timișoara, în manuscris

⁴² *Ibidem*